

CSN, rapport 2026:3

Kommunernas erfarenheter av studiestartsstödet

Vi gör studier möjligt.

csn

Kommunernas erfarenheter av studiestartsstödet

Centrala studiestödsnämnden (CSN)

Producent CSN, enheten kunskap om studiestödet
851 82 Sundsvall
060-18 60 00

Kontakt Sofia Lennerth
sofia.lennerth@csn.se

Webbsida <https://www.csn.se/om-csn/statistik-och-rapporter/rapporter.html>

Innehåll

Sammanfattning	3
1 Inledning.....	4
1.1 Syfte och frågeställningar.....	4
1.2 Metod.....	4
2 Om studiestartsstödet	6
2.1 Vad var studiestartsstödet?.....	6
2.2 Studiestartsstödet roll i kommunernas arbete	6
2.3 Studiestartsstödet i siffror.....	7
3 Kommunernas arbete med studiestartsstödet.....	10
3.1 Samarbete med andra parter	10
3.2 Rekrytering av studerande	11
3.2.1 Intresset för studiestartsstödet.....	12
3.3 Utbildningsbakgrund och behov	12
3.3.1 Bedömning av kort utbildning	12
3.3.2 Bedömning av utbildningsbehov	14
3.4 Uppföljning av studierna	14
3.4.1 Hur har det gått för de studerande?	15
4 Vad innebär avskaffandet av stödet för kommunerna?	16
Referenser.....	18

Sammanfattning

Studiestartsstödet var ett bidrag som infördes 2017 för att få fler personer med kort utbildning och stort utbildningsbehov att börja studera. Stödet skulle fungera som ett verktyg för kommunerna i arbetet med att rekrytera och motivera personer till studier. Den 1 januari 2026 avskaffades stödet, eftersom regeringen ansåg att det i stor utsträckning gick till fel målgrupp.

I den här rapporten beskriver vi hur ett antal kommuner arbetade med studiestartsstödet, deras erfarenheter från arbetet och hur de ser på situationen efter att stödet har avvecklats.

Resultaten visar att:

- Studiestartsstödet var användbart i kommunernas uppdrag att rekrytera personer långt från arbetsmarknaden till studier. Men hur omfattande användningen varit – och effekterna av att stödet nu avskaffats – skiljer sig från kommun till kommun. En del ser negativt på avskaffandet, medan andra menar att det inte har någon större betydelse.
- Kommunerna gjorde olika bedömningar av vilka som tillhörde målgruppen för studiestartsstödet, särskilt i fråga om vilken utbildningsbakgrund den sökande skulle ha. Skillnaderna förklaras av att kommunerna hade förhållandevis stor frihet att själva bestämma över rekryteringsprocessen, definiera vad som skulle räknas som ”kort tidigare utbildning”, samt göra individuella prövningar utifrån utbildningsbehov.
- Hur väl arbetet med studiestartsstödet har fungerat har till stor del berott på de enskilda kommunernas förutsättningar och möjligheter att samverka med andra aktörer inom kommunen.

CSN konstaterar att:

- Införandet av studiestartsstödet gav kommunerna ett nytt verktyg för att rekrytera personer med stort utbildningsbehov till studier, men dess övergripande förväntningar infriades inte fullt ut.
- Ur kommunernas perspektiv innebar studiestartsstödet inte enbart en möjlighet, utan också en komplex och arbetskrävande uppgift. Eftersom resurserna för rekrytering till studier inte tycks ha förstärkts nämnvärt har ibland den ökade arbetsbelastningen hos kommunerna motverkat de möjligheter som stödet skapade.

Rapporten är framtagen inom ramen för CSN:s övergripande uppgift att följa och analysera de studerandes sociala och ekonomiska situation.

1 Inledning

Studiestartsstödet var ett bidrag som infördes 2017 för att rekrytera och motivera personer med stort utbildningsbehov till att börja studera. Stödet avskaffades från och med 1 januari 2026.

Studiestartsstödet skilde sig från övriga studiestöd, framför allt eftersom den sökandes hemkommun hade en central roll i bedömningen av om en person tillhörde målgruppen för stödet. Kommunen lämnade sedan sitt beslut till CSN, tillsammans med en ansökan som den sökande fått göra tillsammans med en kommunföreträdare.

Kommunerna hade redan före studiestartsstödet införande uppdraget att aktivt verka för att vuxna inom kommunen skulle delta i utbildning på grundläggande eller gymnasial nivå.¹ Studiostartsstödet kopplades samman med detta arbete och skulle fungera som ett av flera verktyg för att motivera personer till studier.

I den här rapporten beskriver vi kommunernas erfarenheter av arbetet med studiestartsstödet. Undersökningen är gjord inom ramen för CSN:s övergripande uppgift att följa och analysera de studerandes sociala och ekonomiska situation. Vår undersökning bidrar till en ökad förståelse för studiestartsstödet roll i kommunernas arbete. Den visar också vilka konsekvenser avskaffandet av stödet kan få.

Kommunernas erfarenheter ökar därmed vår kunskap om hur målgruppens situation påverkas av att stödet inte längre finns kvar.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med undersökningen är att beskriva hur kommunerna upplevde arbetet med studiestartsstödet och hur stödet användes i deras ordinarie rekryteringsarbete.

Vi kommer att ge svar på följande frågeställningar:

- Hur arbetade kommunerna med studiestartsstödet i sin rekrytering av studerande till vuxenutbildning?
- Vad betyder avskaffandet av studiestartsstödet för kommunernas fortsatta rekryteringsarbete och för personer i behov av utbildning?

1.2 Metod

Studien baseras på semistrukturerade intervjuer med företrädare från 23 olika kommuner.² Kommunföreträdarna var ofta studie- och yrkesvägledare, till exempel på en utbildnings- eller arbetsmarknadsenhet, eller chef på en liknande enhet. Intervjuerna genomfördes via telefon- eller webbsamtal. De spelades in och transkriberades därefter till skriven text som underlag för vidare analys.

¹ Skollag (2010:800), 10 och 17 §§.

² Bjuv, Borlänge, Borås, Botkyrka, Halmstad, Höör, Karlskrona, Kiruna, Ljusnarsberg, Lidingö, Malmö, Nacka, Orsa, Ragunda, Stockholm, Sundsvall, Tidaholm, Täby, Varberg, Vetlanda, Årjäng, Örebro och Örnsköldsvik.

Vi bedömde att mättnad var uppnådd när återkommande teman och perspektiv framträdde i intervjuerna och ytterligare intervjuer inte skulle tillföra ny information.

Valet av kommuner gjordes med utgångspunkt i följande faktorer:

- kommunens storlek (antal invånare)
- geografisk belägenhet
- politisk majoritet
- användning av tilldelade medel (i procent)

I urvalet strävade vi nå balans mellan de fyra urvalsgrunderna så att alla typer av kommuner skulle komma till tals.

2 Om studiestartsstödet

2.1 Vad var studiestartsstödet?

Stödet bestod enbart av bidrag och fanns tillgängligt under 2017–2025. Studiestartsstödet kopplades i lagen om studiestartsstöd samman med kommunernas uppsökande arbete, för kommunerna att använda som ett verktyg i sitt rekryterande arbete.

Studiestartsstöd skulle lämnas till den som hade kort utbildning och ett stort behov av utbildning för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Studiestartsstöd fick inte lämnas till den som inom de senaste tre åren hade fått något annat studiestöd.³ Studierna skulle bedrivas på grundläggande eller gymnasial nivå. Genom att arbetslösa kunde påbörja studier skulle de ges möjlighet att öka sin anställningsbarhet. De skulle i så fall bidra med skatteintäkter och kunde förbättra samhällets kompetensförsörjning. Även matchningen på arbetsmarknaden skulle förbättras.

Under 2025 var bidraget 2 793 kronor i veckan. Bidraget var skattefritt och kunde lämnas i högst 50 veckor vid studier på heltid. Den som studerade med studiestartsstöd skulle vara mellan 25 och 60 år gammal och arbetssökande hos arbetsförmedlingen. Personen skulle också, under sammanlagt minst sex av de tolv senaste månaderna, ha varit arbetslös eller deltagit i ett arbetsmarknadspolitiskt program.

Stödet avskaffades för att regeringen ansåg att stödet i stor utsträckning gick till fel målgrupp.⁴ I samband med en granskning av kortutbildade arbetssökandes övergång till reguljär utbildning hade Riksrevisionen kommit fram till att nästan en tredjedel av de studerande med stödet hade en tidigare eftergymnasial utbildning.⁵

2.2 Studiestartsstödet roll i kommunernas arbete

När studiestartsstödet infördes hade kommunerna, enligt skollagen, redan ett ansvar för att arbeta med rekryterande insatser. Dessa insatser skulle riktas till de personer i kommunen som hade rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå, med målet att motivera dem att delta i sådan utbildning. Kommunerna skulle också informera om möjligheterna till utbildning på gymnasial nivå och aktivt verka för att vuxna i kommunen skulle delta i utbildning. För kommunerna innebar det dels att stödet blev en del av kommunernas uppsökande verksamhet, dels att kommunen kunde lämna ett förhållandevis säkert besked om både utbildningsplats och möjligheten att få studiestartsstöd, redan i samband med vägledningen. På så sätt bedömdes studiestarts-

³ Lag (2017:527) om studiestartsstöd, 4 §.

⁴ Prop. 2025/26:1, s. 53–54.

⁵ Riksrevisionen. *Kortutbildade arbetssökandes övergång till reguljär utbildning – uppdrag, verksamhet och styrning*, s. 47. 2023.

stödet ha goda utsikter att öka studiedeltagandet bland personer med stora utbildningsbehov.

Kommunernas deltagande i studiestartsstödsverksamheten var frivilligt och de valde själva om de skulle ansluta sig eller inte. De kommuner som valde att använda studiestartsstödet skulle i nära samarbete med Arbetsförmedlingen anta riktlinjer för rekryteringsarbetet efter att ha inhämtat synpunkter från andra parter.⁶ Kommunerna utsåg anställda som skulle hantera studiestartsstödet, vilket ofta var studie- och yrkesvägledare på kommunens utbildnings- eller arbetsmarknadsenhet.

Enligt lagen om studiestartsstöd skulle kommunerna bedöma om den sökande tillhörde målgruppen för stödet.⁷ I den information som CSN gick ut med, i samband med förfrågan om anslutning till stödet, informerades det att kommunerna själva fick avgöra vad som skulle räknas som kort tidigare utbildning. Kommunerna skulle göra individuella prövningar och bland annat tidigare utbildning och behovet av utbildning skulle vägas in i bedömningen.⁸

När kommunen hade rekryterat en studerande och bedömt utbildningsbakgrund och utbildningsbehov skulle kommunen överlämna sitt beslut tillsammans med den sökandes ansökan till CSN. CSN skulle sedan pröva de övriga förutsättningarna för stödet.

Kommunerna kunde hålla så kallade uppföljningssamtal för att följa upp att studerande fullföljde sin utbildning och vid behov kunna stötta dem i utbildningen. CSN skulle också följa upp om kommunerna höll uppföljningssamtal med de studerande.

De kommuner som anslöt sig till studiestartsstödet fick medel tilldelade för studiestartsstödet. Medelstilldelningen tog sin utgångspunkt i kommunens andel av antalet personer i åldern 25–60 år som saknade treårig gymnasieutbildning och som hade varit arbetslösa under sammanlagt minst sex av de senaste tolv månaderna.

2.3 Studiestartsstödet i siffror

Antalet studerande med studiestartsstöd varierade under de år som stödet fanns. En tydlig topp noterades 2021, vilket troligen beror på att arbetslöshetsvillkoret tillfälligt lättades under delar av covid-19-pandemin.⁹ Fler fick då rätt till studiestartsstöd. Därefter har antalet studerande minskat successivt. Totalt fick 27 500 personer stödet utbetalt.

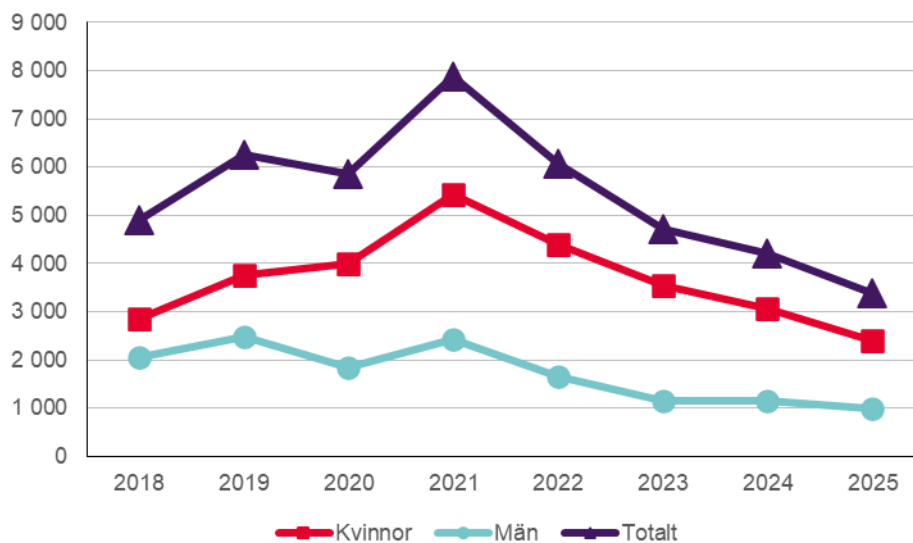
⁶ Lag (2017:527) om studiestartsstöd, 2 §.

⁷ Lag (2017:527) om studiestartsstöd, 27 §.

⁸ Utskick av informationsbrev om studiestartsstödet till Sveriges kommuner 2017-04-07.

⁹ På grund av covid-19-pandemin gjordes ett tillfälligt undantag från regler om arbetslöshet, för studier som påbörjades under det andra kalenderhalvåret 2020 eller under 2021. Undantaget innebär att en person som varit arbetslös, eller deltagit i ett arbetsmarknadspolitiskt program, under kortare tid än sex månader inom ramtiden ansågs uppfylla arbetslöshetsvillkoret.

Diagram 2.1 Antal studerande med studiestartsstöd 2018–2025¹
Fördelade efter kön

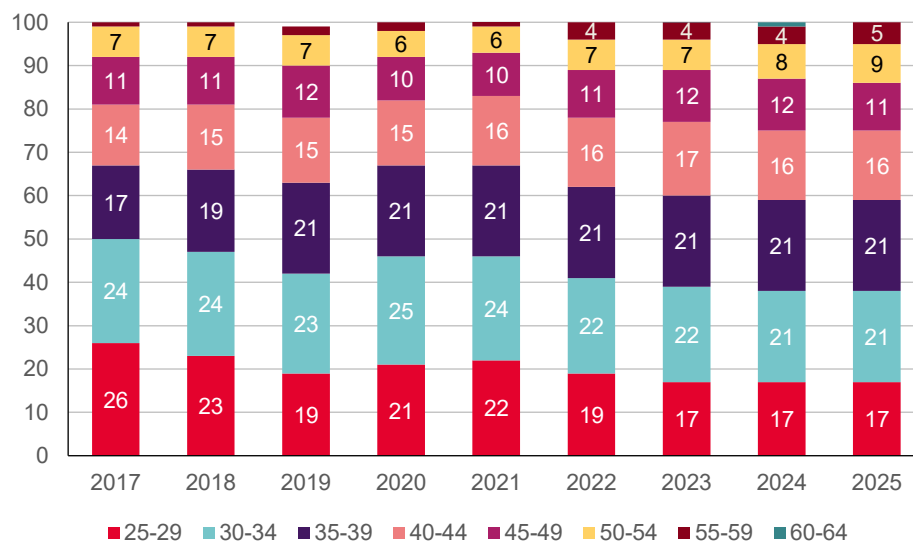

¹ Studiestartsstödet infördes 2 juli 2017, men här visas endast hela år med stödet.

Kvinnor utgjorde en majoritet av de studerande med stödet, men andelen män ökade något de sista åren.

Studerande med studiestartsstöd var oftast äldre än studerande med studiemedel, där majoriteten av de studerande är 24 år eller yngre. Det beror främst på att man bara kunde få stödet från och med det kalenderår man fyllt 25 år. De flesta, 23 procent, av de studerande med studiestartsstöd har varit i åldern 30–34 år. Det var dock fler yngre studerande när stödet infördes, jämfört med sista året med stödet. Under stödets första år var hälften av de studerande 34 år eller yngre, medan andelen var 38 procent under det sista.

Diagram 2.2 Studerande med studiestartsstöd 2017–2025
Fördelade efter ålder, andelar i procent

Inledningsvis bestod en stor andel av de studerande med stödet av utländska medborgare.¹⁰ Andelen var högst 2019, då 70 procent av de studerande var utländska medborgare vid ansökanstillfället. Därefter har andelen minskat stadigt till 43 procent under 2025. En förklaring till minskningen är att många kommuner till en början rekryterade studerande bland asylsökande som avslutade etableringsprogrammet.¹¹ Antalet asylsökande har på senare tid blivit allt färre.¹²

Komvux var den vanligaste skolformen för studerande med studiestartstöd, med 90 procent av de studerande under alla år med stödet. De flesta, 72 procent, studerade på gymnasienivå, medan 53 procent studerade på grundskolenivå.¹³ Andelen på gymnasienivå ökade med 4 procentenheter de sista fem åren med stödet, medan andelen på grundskolenivå minskade med 6 procentenheter under samma period. En större andel av männen än av kvinnorna studerade på gymnasienivå. På grundskolenivå var mönstret det omvända, med en större andel bland kvinnor än bland män.

Det var 92 procent av de studerande, oavsett kön, som studerade på en yrkesutbildning. Av dessa studerade 82 procent på en bristyrkesutbildning. De tre vanligaste yrkesområdena för kvinnor var vård och omsorg, barn och fritid samt restaurang och livsmedel. För männen var det vanligast att studera inom områdena vård och omsorg, fordon och transport samt industriteknik.

Drygt sex av tio studerande med studiestartstöd fortsatte att studera med studiemedel inom några år efter att de haft studiestartstöd. Fortsatta studier med studiemedel har visat sig vanligare bland kvinnor än bland män.¹⁴ En uppdelning per utbildningsnivå visar att 85 procent studerade vidare på gymnasienivå, medan 50 procent läste på grundskolenivå och 15 procent på eftergymnasial nivå.¹⁵

¹⁰ Uppgifterna visar på om den studerande var utländsk medborgare vid tidpunkten då ansökan om studiestartstöd kom in till CSN.

¹¹ CSN. *Studiestartstöd – slutrapport*, s. 55. 2019.

¹² Statistiska centralbyrån (SCB). *Sveriges officiella statistik – Befolkningsstatistik*. 2025.

¹³ En person kan studera på mer än en nivå. Andelarna överstiger därför 100 procent tillsammans.

¹⁴ CSN. *Studiestödet 2025 – en uppföljning av studiestödets utveckling och effekter*, s. 59. 2026

¹⁵ En person kan studera på mer än en nivå. Andelarna överstiger därför 100 tillsammans. Uppgifterna är framtagna 2026-10-01.

3 Kommunernas arbete med studiestartsstödet

3.1 Samarbete med andra parter

Som vi tidigare nämnt skulle de kommuner som valde att ansluta sig till studiestartsstödet ta fram riktlinjer för rekryteringsarbetet, i samråd med Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan eller andra parter.

Här valde kommunerna att göra på olika sätt. Vissa kommuner har själva tagit fram sina riktlinjer, utan diskussion med andra parter. Andra kommuner har tagit fram riktlinjer tillsammans med Arbetsförmedlingen och sedan utvecklat och förändrat i riktlinjerna under åren med stödet.

Vi ändrade rutinerna efterhand med Arbetsförmedlingen. Vi tog fram nya rutiner där vi sa att Arbetsförmedlingen skulle skicka med ett intyg, som ett arbetslöshetsintyg, när de skickade eventuella sökande till oss. Där skulle det stå hur länge man varit arbetslös, vilken tidigare utbildning och bakgrund man haft osv. Då blev det lättare för oss att avgöra om personen tillhörde målgruppen eller inte.

Oavsett hur kommunerna valt att arbeta med riktlinjer, så är den samlade uppfattningen bland kommunföreträdarna att det varit en fördel att samarbeta med Arbetsförmedlingen. Flera av kommunföreträdarna lyfte att just arbetslöshetsvillkoret var svårt att förstå. De tyckte därför att det bland annat var bra att samarbeta med Arbetsförmedlingen för att identifiera personer som uppfyllde arbetslöshetsvillkoret, och därför kunde vara aktuella för studiestartsstöd. Det förekom också att Arbetsförmedlingen bad personer som visade studieintresse att kontakta kommunen, som då prövade om personen tillhörde målgruppen för stödet.

I vissa kommuner hade man gemensamma informationsträffar för arbetssökande om olika typer av stöd. En kommunföreträdare som har arbetat både inom en liten och en stor kommun upplevde att skillnaderna var stora när det gäller samarbetet med Arbetsförmedlingen.

Jag har även jobbat i en mindre kommun, och där måste jag säga att kontaktvägarna över gränser är helt annorlunda, det är mycket närmare. Här i en storstadskommun ser jag att det är mer stuprör. Utifrån min erfarenhet inom en landsbygdskommun och en storstadskommun så ser jag enorma skillnader i samarbete och snabba kontaktvägar. Här är det mycket mer tungrott.

En del kommuner hade väldigt lite samarbete med Arbetsförmedlingen. Några beskriver också att samarbetet med Arbetsförmedlingen minskade under de år som stödet fanns. Detta eftersom flera av Arbetsförmedlingens lokala kontor på mindre orter lades ner under perioden, vilket ledde till färre personliga kontakter mellan kommunen och Arbetsförmedlingen.

Arbetsförmedlingen har vi haft sporadiska kontakter med under årens lopp. De omorganiserar alltid och när det precis har 'satt sig' så börjar de om igen. Det har

generellt sett varit svårt att få till ett fungerande samarbete med Arbetsförmedlingen över tid.

Det förekom också en del samarbete med folkhögskolor och med andra enheter inom kommunen, till exempel arbetsmarknadsenheten och socialförvaltningen, enligt de intervjuade.

3.2 Rekrytering av studerande

Att använda sig av studiestartsstödet i rekryteringsarbetet krävde mer av kommunerna än vad övriga verktyg krävde, enligt de intervjuade.

Ett antal av de intervjuade kommunföreträdarna beskriver att de försökte arbeta uppsökande och möta målgruppen i vardagen, till exempel på bibliotek, i öppna förskolan eller studerande på SFI¹⁶.

Vi följer dem som studerar på SFI väldigt noga för att kunna vägleda dem. Ju närmare de kommer ett avslut av utbildningen, desto mer information får de.

En kommun beskriver att orsaken till att just de varit så framgångsrika i sitt rekryteringsarbete har varit för att de använd sig av medarbetare som talat målgruppens språk.

Det är för det mesta personer som arbetar som tolkar inom kommunen som vi har lärt upp gällande vuxenutbildningens utbud. De har fått följa med oss när vi har varit ute och marknadsfört studier och CSN. Vi har till exempel stått utanför affärer eller besökt ett område där det bor många utlandsfödda, som vi vet är långt från arbetsmarknaden... Vi har märkt att det går bättre att nå fram till dem om vi har någon som kan deras språk.

Några kommunföreträdare menade att eftersom stödet inte fick marknadsföras försvårade det rekryteringen och möjligheterna att nå ut med information om studiestartsstödet.

När det gäller studiestartsstöd har vi dock inte kunnat annonsera om det på samma sätt som i den ordinarie uppsökande verksamheten, eftersom de studerande ska rekryteras och inte själva ansöka om stödet. Detta har varit ett bekymmer.

I vissa kommuner såg man mindre strikt på kravet om nyrekrytering och marknadsförde stödet till exempel i antagningsbeskeden eller på nätet. De som då sökte sig till kommuner med frågor om studiestartsstöd kunde få hjälp med ansökan om de uppfyllde övriga krav.

Villkoren för stödet upplevdes som omfattande och krångliga, menar flera kommuner. En återkommande åsikt bland kommunföreträdarna var att bland annat arbetet med ansökningsförfarandet för stödet hade kunnat förenklats. De upplevde att det var svårt att ge neutral vägledning till en sökande, då de inte alla gånger kunde bedöma om den sökande tillhörde målgruppen för stödet. Kommunföreträdarna menar att det hade varit enklare för både kommuner och sökande, om den sökande själv hade kunnat skicka in sin ansökan till CSN, som sedan stått för bedömningar och beslut.

¹⁶ Svenska för invandrare.

Även hanteringen av ansökningarna upplevdes som krånglig, då ansökan behövde skrivas ut, signeras och skickas med post till CSN.

Det som tog tid för oss var att det var vi som behövde göra ansökan. Det tyckte vi var komplicerat. Så det hade kunnat vara mer som studiemedel, att sökande bara fyller i en ansökan och CSN gör bedömningen om man kan få eller inte.

Vissa av kommunerna upplevde också att det var svårt att planera antalet studerande med stödet utifrån sitt tilldelade anslag. Osäkerheten kring hur långt pengarna skulle räcka påverkade till viss del hur kommunerna lade upp sitt rekryteringsarbete.

Ja, och då kan man inte heller gå ut stort och leta efter individer, säga att det finns ett stöd att söka, för då kommer de ju hit. Och efter ett halvår kanske det inte finns några pengar.

3.2.1 Intresset för studiestartsstödet

Det som framförallt lockade studerande till studiestartsstödet, enligt kommunföreträdarna, var att det helt och hållet bestod av bidrag. Att kunna finansiera studierna utan att behöva ta lån var avgörande för en del personer, särskilt för studerande med utländsk bakgrund enligt de intervjuade.

Alla kommunföreträdare tror att studiestartsstödet fick fler att börja studera. Samtidigt tror de att en del personer som fick stödet skulle ha börjat studera även utan det, eftersom de redan var studiemotiverade, eller kunde ha använt studiemedel och det högre bidraget¹⁷ som finansiering.

Ja, det är ganska många, oklart hur många, som inte hade börjat studera utan studiestartsstöd. Framför allt personer som annars beviljades vanligt bidrag. De som kan få högre bidraget har inte varit fullt lika utsatta.

3.3 Utbildningsbakgrund och behov

Eftersom studiestartsstödet var ett verktyg för kommunerna, var det också kommunerna som hade till uppgift att bedöma om en sökande tillhörde målgruppen. Ett villkor för att få stödet var att bidragstagaren skulle ha kort utbildningsbakgrund och stort utbildningsbehov. Resultatet från intervjuerna visar att mer eller mindre varje kommun gjorde sin egen tolkning av dessa begrepp.

3.3.1 Bedömning av kort utbildning

Ett återkommande problem som kommunerna upplevde var att det var svårt att bedöma utländska utbildningar. En del kommuner tillämpade villkoren om utbildningsbakgrund på ett strikt sätt. Andra kunde se mer till den sökandes aktuella anställningsbarhet och behov av utbildning i Sverige, eller inta en pragmatisk hållning och bevilja studiestartsstöd även när uppgifter om tidigare utbildningsbakgrund

¹⁷ Det högre bidraget är en högre bidragsdel inom studiemedel, som i vissa fall kan ges till studerande på grundskole- eller gymnasienivå på komvux eller folkhögskola.

saknades. Även kommunerna själva uppmärksammar att kommunerna resonerat på olika sätt.

Sen har vi märkt att det skilt sig mycket kring vilka man gett stödet till, när man pratar med grannkommunerna. Då hade det varit bättre med tydligare krav för stödet. Nu fick vi säga nej till några som flyttat till vår kommun, men som hade fått information att de kunde få i sin tidigare kommun.

Bedömningen av utländsk utbildning motsvarade inte en svensk utbildning i vissa kommuner. Det innebar att även de som läst på eftergymnasial nivå i utlandet ansågs ha en kort utbildning och därmed kunde få studiestartsstöd, utifrån att det fanns ett stort utbildningsbehov. Personer med utländsk utbildning måste ofta läsa bland annat svenska på grundläggande nivå för att få användning av sin utländska utbildning i Sverige.

Min bedömning är att de som står långt från arbetsmarknaden ska kunna få studiestartsstöd, oavsett om de har en eftergymnasial utbildning, bara de saknar betygsuppgifter från sitt hemland. Vi har beviljat alla som har saknat betyg, även om de har haft gymnasial eller till och med eftergymnasial utbildning. Då måste de ändå börja om med sina studier.

Andra kommuner gjorde ingen skillnad på utländska och svenska utbildningar. En kommunföreträdare berättar att en utländsk gymnasieutbildning visserligen ofta behöver kompletteras med studier i svenska, men att ytterligare studier kan behövas även för någon med en svensk gymnasieutbildning. Därför ansåg denna kommun att varken studerande med utländsk eller svensk gymnasieutbildning skulle få studiestartsstöd.

Vi tog bara in dem som inte hade gått klart gymnasiet. Det spelade ingen roll om man kom från ett annat land eller Sverige. Det var i alla fall vår tolkning av reglerna kring studiestartsstödet. Det står ju att man ska ha kort tidigare utbildning, vi kunde inte tolka det på något annat sätt.

Ett annat exempel på bedömning av utländsk bakgrund är att en kommun gjorde individuella bedömningar baserat på vad personen hade studerat utomlands. Hade någon en utländsk eftergymnasial utbildning som inte gick att använda om personen inte kompletterade med studier i Sverige, så kunde den personen beviljas studiestartsstöd.

Även om de kanske har en universitetsutbildning så står de långt från den svenska arbetsmarknaden. Så där hade man kanske behövt vara tydligare för vad som skulle gälla. Många hos oss var till exempel lärare i sitt hemland, men stod långt från arbetsmarknaden för att kunna jobba som lärare i Sverige. Så då kunde de söka studiestartsstödet för att t ex läsa svenska och engelska.

En annan kommunföreträdare menade att så länge den sökande saknade grundläggande behörighet till högskolan kunde personen få studiestartsstöd för att läsa svenska eller engelska.

Vi bestämde tidigt att stödet skulle gå till dem som inte har grundläggande behörighet till högskolan. Det betyder att vi även har gett stödet till dem som har utländsk högskoleutbildning, som behöver läsa svenska och engelska för att få svensk högskolebehörighet.

Flera av kommunföreträdarna berättar vidare att de bedömde utbildningsbakgrund genom individuella samtal och att man därefter inte gjorde någon kontroll av vad individen sagt. Dessa kommuner lyfte också att det i vissa fall var omöjligt att kontrollera den sökandes utbildningsbakgrund, då många saknade betyg att visa upp. En del kommuner utgick från Universitets- och högskolerådets (UHR) bedömning av utländska betyg, medan någon enstaka kommun själva bedömde utländska betyg.

De flesta hade vi ändå koll på vad de läst tidigare, men annars frågade vi. Vi tar inte själva in utländska betyg, utan vi tar bara in UHR:s bedömningar. Det kan ta ganska lång tid att få en bedömning från UHR, så vi var tvungna att lita på personens egna berättelser. Men vi utgick från UHR:s rekommendationer kring vad som anses vara en utländsk utbildning.

3.3.2 Bedömning av utbildningsbehov

Personer med behov av studier på grundskolenivå bedömdes av flera kommuner ha ett stort behov av utbildning oavsett tidigare utbildningsbakgrund.

En kommun har, tillsammans med sin kontakt på Arbetsförmedlingen, tolkat regelverket som att behovet på arbetsmarknaden skulle stå i fokus i rekryteringen till stödet. Arbetsförmedlingens riktlinjer innebar därför att en av de huvudsakliga målgrupperna för studiestartsstödet var de som skulle läsa en yrkesutbildning.

Vi har gett till dem som behöver en gymnasieexamen, för personer som inte blivit klara med examen, så man haft möjlighet att göra det. Sen har vi som sagt fokuserat på dem som skulle läsa yrkesutbildning eller yrkeskurser. Från början var det många på grundläggande nivå som sökte och vi tyckte att det blev så svårjobb. Så vi fokuserade på yrkesutbildningarna för att få ut människor i jobb.

3.4 Uppföljning av studierna

Kommuner som valde att använda sig av studiestartsstödet fick också till uppgift att dokumentera sitt rekryteringsarbete och lämna dessa uppgifter till CSN. CSN hade i sin tur ett uppdrag att följa upp om en kommun haft uppföljningssamtal med den studerande, som enligt förslag skulle hållas med alla som beviljades studiestartsstöd och hade stödet i mer än sex månader.¹⁸ Syftet med samtalet var bland annat att ge den studerande extra vägledning och stöd i studierna, eftersom stödet oftast togs av studieovana personer.

Även här framkommer det i intervjuerna att kommunerna gjorde olika och att uppföljningen ofta varit sporadisk, snarare än strukturerad och systematisk. Den generella uppfattningen bland kommunföreträdarna är att uppföljning är viktigt, men att den ofta begränsades på grund av resursbrist och avsaknad av tydliga rutiner.

Man ska ju följa upp dem och det har jag varit bättre och sämre på i perioder. Jag gjorde det lite mer ett tag.

¹⁸ Prop. 2016/17:158, s. 97-100.

Vi har haft uppföljningssamtal med alla, där vi har diskuterat vad de studerar och kontrollerat att de inte har hoppat av.

3.4.1 Hur har det gått för de studerande?

Den samlade bilden från intervjuerna är att det generellt gått bra för studerande som fick studiestartsstöd och att få har avbrutit sina studier. I många fall kunde stödet fungera som en språngbräda in i vidare studier eller till arbete.

Det känns som att det var meningen med stödet: att få en skjuts in och avdramatisera och se möjligheterna.

Det finns flera solskenshistorier där studerande har gått vidare till arbete. Bara ett mindre antal har avbrutit sina studier.

En grupp som lyfts fram i intervjuerna är personer med utländsk gymnasieutbildning. Flera kommunföreträdare upplever att denna grupp lyckats mycket väl i sina studier och ofta gått vidare till fortsatta studier med studiemedel utan att avbryta utbildningen.

Det är dom som klarat utbildningarna allra bäst och det har gett väldigt bra resultat. Det är ingen av dom som avbryter sina studier utan de går över till studiemedel.

4 Vad innebär avskaffandet av stödet för kommunerna?

Nu när studiestartsstödet är avskaffat tror en del kommunföreträdare att det kommer att bli svårare att rekrytera och motivera kortutbildade och arbetslösa till att börja studera. Känslan är att avskaffandet blir mest negativt för dem med sämst förutsättningar och som står längst från arbetsmarknaden och har störst behov av utbildning.

Jag tror att nu när stödet är borta så saknas den här extra pushen på vägen, som kan vara en hjälp till att motivera folk in i studier. Speciellt om man har en väldigt lång studietid framför sig, vilket de flesta på komvux har. Det räcker sällan att bara ha en grundskoleutbildning, utan man behöver även ha en gymnasieutbildning. Det blir väldigt många år då.

Det är synd att stödet försvinner. De flesta av våra studerande är inte svenskar och de är otroligt rädda för att ta lån. Det har varit guld värt för dem att studera utan lån med studiestartsstödet och känna att de vågar studera och klarar av studierna.

Andra kommunföreträdare menar att avskaffandet av studiestartsstödet inte kommer att få någon större betydelse för rekryteringen till studier och att det högre bidraget inom studiemedel istället kan bli aktuellt för den här målgruppen.

Vi har ändå haft så pass få studerande med studiestartsstödet senaste åren. Men absolut, det är vissa som har blivit besvikna såklart – men då har de flesta valt studiemedel istället. Men vi kommer nog tappa några, men det är svårt att säga hur många.

Hur stor förändringen blir inom enskilda kommuner hänger naturligtvis ihop med i vilken utsträckning studiestartsstödet har använts. För kommuner med låg användning av stödet kommer avskaffandet inte att påverka deras arbete med rekrytering till studier. En av de intervjuade kommunföreträdarna förutspår dock negativa ekonomiska konsekvenser för kommunen på lite längre sikt, som en följd av en minskad rekrytering i den målgrupp studiestartsstödet riktade sig till.

Avskaffandet av studiestartsstödet kommer att få konsekvenser i ett långt perspektiv, i alla fall i vår kommun. Det kommer att göra att färre väljer att studera. Studiestartsstödet har varit en trygghet för många och ett sätt att våga eller ta sig vidare. Och jag tänker ur ett ekonomiskt perspektiv för en kommun och för ett helt samhälle så är ju det en jättevinst.

Sättet att arbeta med rekrytering till studier förändras inte speciellt mycket i och med att studiestartsstödet försvinner, menar en kommunföreträdare.

Rekryteringsarbetet påverkas egentligen inte så mycket. Vi kommer att fortsätta informera om möjligheterna till studiefinansiering. Det handlar om att till exempel informera om studier med olika former av arbetsmarknadsstöd, studiemedel och omställningsstudiestöd.

En åsikt som framkommer i intervjumaterialet är också att det är skönt att slippa arbetsuppgifterna kring studiestartsstödet. Man upplever att studie- och yrkesvägledarnas arbete blir enklare nu när de slipper fatta beslut om rekrytering till studiestartsstöd.

För oss på kommunen innebär det snarast en lättnad i våra arbetsuppgifter i och med att vi slipper fatta beslut. Det innebär också att vi slipper ha de efterhängsna personer efter oss som inte kunde få studiestartsstöd, t.ex. på grund av att de hade haft studiestöd de senaste tre åren.

Kommunföreträdarna är eniga om att det var ett bra stöd för de personer som fick ta del av det. Ur kommunföreträdarnas perspektiv upplevdes studiestartsstödet dock inte enbart som en välkommen möjlighet, utan också som ytterligare en arbetsuppgift som var komplex att hantera, både vad gäller utformning och genomförande.

Referenser

CSN. *Studiestartsstöd – slutrapport*. 2019. Rapport 2020:6. Dnr ADM/2020:3.

CSN. *Studiestödet 2025 – en uppföljning av studiestödets utveckling och effekter*. 2026. Rapport 2026:2. Dnr ADM/2026:185

Lag (2017:527) om studiestartsstöd.

Proposition 2016/17:158. *Studiestartsstöd – ett nytt rekryterande studiestöd*.

Proposition 2025/26:1. *Budgetpropositionen för 2026 - utgiftsområde 15 Studiestöd*.

Riksrevisionen. *Kortutbildade arbetsökandes övergång till reguljär utbildning – uppdrag, verksamhet och styrning*. 2023. RiR 2024:3.

Skollag (2010:800).

Statistiska centralbyrån (SCB). *Sveriges officiella statistik – Befolkningsstatistik*. 2025.

Vi gör studier möjligt.

